

Hallintovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta (HE 125/2018 vp): Asia on saapunut hallintovaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- erityisasiantuntija Erkki Papunen, valtiovarainministeriö
- neuvotteleva virkamies Arto Salmela, valtiovarainministeriö
- talouspäälikkö Pasi Rentola, opetus- ja kulttuuriministeriö
- neuvotteleva virkamies Susanna Grimm-Vikman, sosiaali- ja terveysministeriö
- kehittämisspäälikkö Sanna Lehtonen, Suomen Kuntaliitto

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettua lakia siten, että kunnan peruspalvelujen valtionosuusprosenttia korotettaisiin 0,03 prosenttiyksiköllä. Valtionosuus olisi vuoden 2019 alusta 25,37 prosenttia ja kuntien omarahoitusosuus olisi 74,63 prosenttia.

Valtionosuusprosentin muutoksessa esitetään otettavaksi huomioon lisäyksenä 0,03 prosenttiyksikköä liittyen uusien ja laajenevien tehtävien toteuttamiseen siten, että valtionosuusprosentti on 100.

Veroperustemuutoksista johtuvaa kunnallisverojen 224 miljoonan euron nettomääräistä vähennystä vastaavasti ehdotetaan lisättäväksi kunnan peruspalvelujen valtionosuutta keskimäärin 40,85 eurolla asukasta kohden.

Kilpailukyky sopimukseen liittyvä 497 miljoonan euron leikkaus ehdotetaan toteutettavaksi vähentämällä kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta 90,69 euroa asukasta kohden.

Valiokunnan mietintö HaVM 18/2018 vp

Esitys liittyy valtion vuoden 2019 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2019.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettuun lakiin (1704/2009) ehdotetut muutokset liittyvät vuoden 2019 valtion talousarvioesitykseen sisältyvään kunnan peruspalvelujen valtionosuusmomenttiin (28.90.30).

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettua lakia siten, että vuonna 2019 valtionosuusprosentti on 25,37 ja kuntien omarahoitusosuus on 74,63 prosenttia. Ehdotuksen mukaan valtionosuusprosentti nousee nykyisestä 0,03 prosenttiyksikköä.

Hallintovaliokunta toteaa myönteisenä, että valtionosuusprosentin muutoksessa on huomioitu uusien ja laajenevien tehtävien toteuttaminen siten, että valtionosuusprosentti on hallitusohjelman mukaisesti 100. Tehtävälisäykset liittyvät lastensuojeluun ja lapsiperheiden kotiapuun sekä vanhusten kotihoitoon ja veteraanien kotiin vietäviin palveluihin.

Vuonna 2019 kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen kohdistuu muun muassa lakisääteisestä kuntien ja valtion välisestä kustannustenjaon tarkistuksesta johtuva vähennys (-213 miljoonaa euroa) sekä veroperustemuutoksista kunnille aiheutuvien veromenetysten kompensointi (+224 miljoonaa euroa). Hallitusohjelman mukaisesti kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen ei tehdä indeksikorotusta vuonna 2019, minkä vaikutus on 91 miljoonaa euroa valtionosuuksia vähentävä.

Hallintovaliokunta pitää tärkeänä, että veroperustemuutoksista johtuvat verotulomenetykset kompensoidaan kunnille täysimääräisesti siten, että yksittäisen kunnan tulot eivät muutu veroperustemuutosten takia. Valiokunta toteaa, että hallituksen esityksen mukainen verotulomenetysten kompensatio vastaa täydentävässä talousarvioesityksessä (HE 176/2016 vp) tarkentunutta euromäärää (224 miljoonaa euroa).

Kilpailukyky sopimukseen liittyen valtionosuutta ehdotetaan vähennettäväksi 497 miljoonaa euroa vuonna 2019. Tämä toteutetaan vähentämällä kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta 90,69 euroa asukasta kohti. Suoran vähennyksen lisäksi kilpailukyky sopimuksen toteuttaminen vaikuttaa kuitenkin myös kustannustenjaon tarkistuksen kautta, minkä seurauksena valtionosuus vähennee osin kahteen kertaan. Tämä kustannustenjaon tarkistuksesta aiheutuva valtionosuuksien väheneminen vuosina 2019—2022 on yhteensä -237 miljoonaa euroa, mikä ehdotetaan kompensoitavaksi yhdellä kertaa tekemällä kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen vuonna 2020 yhteensä 237 miljoonan euron lisäys. Lisäys olisi 43,22 euroa asukasta kohti.

Hallituksen esityksestä ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella hallintovaliokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana.

Valiokunnan mietintö HaVM 18/2018 vp

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Hallintovaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 125/2018 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Helsingissä 29.11.2018

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Juho Eerola ps
varapuheenjohtaja Timo V. Korhonen kesk
jäsen Pertti Hakanen kesk
jäsen Mika Kari sd
jäsen Antti Kurvinen kesk
jäsen Sirpa Paatero sd
jäsen Olli-Poika Parviainen vihr
jäsen Juha Pylväs kesk
jäsen Veera Ruoho kok
jäsen Wille Rydman kok
jäsen Joona Räsänen sd
jäsen Vesa-Matti Saarakkala sin
jäsen Matti Semi vas
jäsen Mari-Leena Talvitie kok
jäsen Tapani Tölli kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Minna-Liisa Rinne

Valiokunnan mietintö HaVM 18/2018 vp
Vastalause

VASTALAUSE

Perustelut

Vuonna 2019 valtion päätökset heikentävät kuntien tulopohjaa karkeasti n. 250 miljoonaa euroa. Kuntien valtionosuuksia pienentävät mm. VOS-indeksijäädytykset 91 milj., lomarahaleikkausta vastaavan säästön kahdenkertainen leikkaus kustannustenjaon tarkistuksen kautta 59 milj., uusi kiky-leikkaus 29 milj. sekä erikoissairaanhoidon keskittämisen, omais- ja perhehoidon ym. ennakolliset valtionosuusleikkaukset 33 milj. euroa.

On erityisen ongelmallista, että hallitus leikkaa kunnilta kilpailukyky sopimuksen lomarahaleikkauksesta koituvat säästöt kahteen kertaan. Ensin säästö leikattiin valtionosuuksista suoraan, ja nyt se leikataan valtionosuuksista jo toistamiseen kustannustenjaon tarkistuksen myötä. Samalla tavalla ongelmallista on, että valtio vie ennakollisten valtionosuusleikkausten myötä rahaa kunnilta pois perustuen säästöpäätöksiin, joita vastaavia säästöjä ei kunnille ole syntynyt.

Lisäksi peruspalvelujen yleiskatteista valtionosuutta pienentävät uudelleenkohdennukset digitalisaation edistämiseen (30 milj.) ja vuodesta 2020 eteenpäin yhdistymisavustuksiin (10 milj.). Nämä rahat ovat siis pois yleiskatteisesta peruspalvelujen rahoituksesta, ja ne jaetaan avustuksina ko. käyttötarkoituksiin.

Esitämme, että kunnan peruspalvelujen valtionosuutta korotetaan 250 miljoonaa euroa, jolla toteutetaan indeksikorotukset täysimääräisesti, jätetään uudet valtionosuusleikkaukset tekemättä ja alennetaan sosiaali- ja terveyspalvelujen asiakasmaksuja sekä vahvistetaan sosiaali- ja terveyspalveluita.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme

että lakiehdotus hyväksytään muutoin valiokunnan mietinnön mukaisena, paitsi lakiehdotuksen 36 ja 55 § muutettuina (***Vastalauseen muutosehdotukset***).

Vastalauseen muutosehdotukset

36 §

Määräaikaisten kuntien valtionosuuteen kohdistuvat vähennykset ja lisäykset

Vuosina 2016—2019 kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta vähennetään vuosittain indeksikorotusta vastaava määrä. Vuonna 2019 indeksikorotusta vastaava määrä on 0,00 euroa asukasta kohden.

Vuonna 2018 kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta vähennetään 79,93 euroa asukasta kohden liittyen kilpailukyky sopimuksen toteuttamisesta kunnille aiheutuviin säästöihin.

Valiokunnan mietintö HaVM 18/2018 vp
Vastalause

(3—6 mom. kuten HaVM)

55 §

Valtionosuusprosentti ja kunnan omarahoitusosuus

Kunnan 6—13 §:ssä tarkoitetut laskennalliset kustannukset jakautuvat siten, että kuntien valtionosuus on 26,80 prosenttia (valtionosuusprosentti) ja kuntien omarahoitusosuus on 73,20 prosenttia.

Helsingissä 29.11.2018

Sirpa Paatero sd
Mika Kari sd
Joona Räsänen sd
Matti Semi vas
Olli-Poika Parviainen vihr
Juho Eerola ps